

מבוא לברכת המצוות

הופעת הברכות מדאורייתא: ברכת המזון דאורייתא – ספר המצוות מצווה יט; מקור לברכת התורה שהיא מדאורייתא: תוספתא ברכות ו, א; ירושלמי ברכות ו, א; רמב"ן, הוספה לספר המצוות שכחת העשין טו; הסיבות שמברכים על התורה (לדוגמה): חידושי אגדות למהר"ל נדרים פא ע"א; **התפתחות לברכות נוספות והסיבה:** כללית על ברכות – ברייתא דרבי מאיר מנחות מג ע"ב; אחד ההסברים: רמב"ן ויקרא כ, ג; סיווג הברכות רמב"ם הלכות ברכות א, ד. **מקור ברכת הנהנין:** ברכות לה ע"א; דבריו המרתקים של הפני יהושע שם; מול דברי הרמב"ם שם הלכה ב; **מקור ברכת השבח והודאה:** רמב"ם דלעיל. (איפה תסווגו את ברכות קריאת שמע? את ברכות תפילת עמידה?).

מקור ברכת המצוות: ירושלמי דלעיל; ברכות טו ע"א, ורש"י שם שהוא תעלומה; מחלוקת תלמודים (שו"ת הר צבי מילי דברכות א) (לשים לב שהובאו שני קטעים, אחד שמתרץ את רש"י ואחד ביחס שבין התלמודים), או אפשרות ביניים (מהר"ם שיק או"ח כט, או צמצום הירושלמי (פרי מגדים פתיחה להלכות ברכות סע' ט"ו). השאלה אינה רק פורמלית אלא אפשר שיש נפקא מינה ממשית להלכה: ברכות טו ע"ב "ולא בברכה תליא מילתא" אך דברי הפני יהושע שם.

הסיבות האפשריות לברכת המצוות, ועד כמה הן קשורות למקור? תלמידי רבינו יונה על ברכות, מ"ד: בדפי הרי"ף; המספיק לעובדי השם, פרק ל; ריטב"א פסחים ז ע"ב, ד"ה "וכתב הרי"ט"; לשון הרמב"ם דלעיל (טענת הגרי"ד ברכות יא ע"ב);

עובר לעשייתן והמשמעות של האפשרויות השונות: פסחים ז ע"א בבדיקת חמץ והפיכה לכלל כללי בפסוקים שונים; ירושלמי, ברכות פרק ט' הלכה ג'; ראבי"ה ב תרצא בשם ריב"ם שלא בהכרח; ריטב"א פסחים ז ע"ב ד"ה "וכתב הר"ט ז"ל"; הצעתו המפורסמת של הגרי"ד – רשימות שיעורים לסוכה לט ע"א.

חריגים ל"עובר לעשייתן" ומה ניתן להסיק מהם?: פסחים ז ע"ב, נימוק הגמרא לגבי טבילה; מתי גברא לא חזי? אפשר לראות את הדברים בתוס' ד"ה "על הטבילה"; האם יש מחלוקת רש"י ור"ח בפסחים ז ע"ב?, עמדת בעלי התוספות ד"ה "על הטבילה"; דיון דומה על נטילת לולב יוזכר בעל פה, לראות רק את האור זרוע ח"ב, שיג, ולראות את שיטה שהוא מביא בנושאי נטילת ידיים א, עט, ובהסבר בית הלוי ב, יד עליו.

האם ניתן להסיק מסקנה ביחס לבדיעבד? רמב"ם הלכות ברכות יא, ה-ו; אור זרוע הלכות קריאת שמע כה (אולם לשים לב שמדובר בברכות קריאת שמע). מחלוקת רמב"ם רב"ד בברכת אירוסין (אישות ג, כג).

המקורות

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה יט

והמצוה הי"ט היא שצונו לברכו יתעלה אחר כל אכילה והוא אמרו (ר"פ עקב) ואכלת ושבעת וברכת את יי'. ולשון התוספתא (ברכו רפ"ו) ברכת המזון מן התורה שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את יי'.

תוספתא ברכות ו, א:

ברכת הזימון מן התורה שנ' ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת הזימון את ה' א-להיך זו ברכה ראשונה על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו ירושלם שנא' הנה הטוב הזה והלבנון אשר נתן לך ה' זו הטוב והמטיב... מנין אף על התורה ועל המצוות ת"ל אשר נתן לך ואי' ואתנה לך את לוחות האבן...

ירושלמי ברכות פרק ו' הלכה א':

ומניין שכל המצוות טעונות ברכה? רבי תנחומא רבי אבא בר כהנא בשם רבי אלעזר: ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוות. הקיש תורה למצות, מה תורה טעונה ברכה אף מצות טעונה ברכה.

השגות הרמב"ן על ספר המצוות, שכחת העשין ט"ו:

שנצטוונו להודות לשמו יתברך בכל עת שנקרא בתורה על הטובה הגדולה שעשה לנו בתתו תורתו אלינו והודיענו המעשים הרצויים לפניו שבהם ננחל חיי העולם הבא. וכאשר נצטוונו בברכה אחר כל האכילה כן נצטוונו בזו ובשלישי שלברכות (כא א) אמרו מנין לברכת התורה לפנינו מן התורה שנ' כי שם ה'אקרא הבו גודל לא-להינו.

חידושי אגדות למהר"ל, נדרים פ"א:

אמר יהודה אמר רב: מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה על מה אבדה הארץ, דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו. שנאמר ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם. אמר רב יהודה אמר רב: שלא ברכו בתורה תחילה...מה שלא ברכו תחלה שנתן תורה כאלו היו למודם התורה בשביל שהם משפטים שהם אמת, וזה אינו, כי העיקר ג"כ במה שהיא משפטי הש"י שסדר הוא...

מנחות מג ע"ב:

תניא, היה רבי מאיר אומר: חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר: ועתה ישראל מה ה' א-להיך שאל מעמך.

רמב"ן ויקרא כ, ג:

...כי החפץ ביצירה שיברכו עליה לשמו הגדול, משם יהיה קיום העולם, ואם לאו יתעלה בשמו הגדול ומסתלקת השכינה מיראש...

רמב"ם הלכות ברכות פרק א:

הלכה א: מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך, ואינו חייב מן התורה אלא אם כן שבע שנאמר ואכלת ושבעת וברכת, ומדברי סופרים אכל אפילו כזית מברך אחריו.

הלכה ב: ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואח"כ יהנה ממנו, ואפילו נתכין לאכול או לשתות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה, וכן אם הריח ריח טוב מברך ואח"כ יהנה ממנו, וכל הנהנה בלא ברכה מעל, וכן מדברי סופרים לברך אחר כל מה שיאכל וכל מה שישתה, והוא שישתה רביעית והוא שיאכל כזית, * ומטעמת אינה צריכה ברכה לא לפניו ולא לאחריה עד רביעית.

הלכה ג: וכשם שמברכין על ההנייה כך מברכין על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה, וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד אף על פי שלא נהנה ולא עשה מצוה.

הלכה ד: נמצאו כל הברכות כולן שלשה מינים, ברכות הנייה, וברכות מצות, וברכות הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד א

...מנא ליה? - אלא, סברא הוא: אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה.

תנו רבנן: אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה - מעל. מאי תקנתיה - ילך אצל חכם. - ילך אצל חכם - מאי עביד ליה? הא עביד ליה איסורא! - אלא אמר רבא: ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות, כדי שלא יבא לידי מעילה. אמר רב יהודה אמר שמואל: כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה - כאילו נהנה מקדשי שמים, שנאמר: לה' הארץ ומלואה. רבי לוי רמי: כתיב לה' הארץ ומלואה, וכתיב: השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם! לא קשיא, כאן - קודם ברכה, כאן - לאחר ברכה.

פני יהושע מסכת ברכות דף לה עמוד א

בגמרא אלא סברא אסור לו לאדם כו'. משמע מלשון כל הפוסקים דלפום הכי מסקנא דהכא כל ברכת הנהנין הן מדרבנן לבר מברכת המזון לחוד ולרשב"א ברכת ז' מינין דלאחריו נמי מדאורייתא אבל בשאר ברכות מודה. ולענ"ד לכאורה יש לתמוה דהא בכל הש"ס משמע דמידי דאתי מסברא הוי מדאורייתא ואדרבה מקשה הש"ס הא למה לי קרא סברא הוא ובאמת מלשון התוס' אין הכרע דאפשר דמה שכתבו וקרא דנסיב לעיל היינו אסמכתא בעלמא אפשר דנתכוונו לזה הענין עצמו דכיון דסברא הוא תו לא איצטרך קרא. מיהו נראה לענ"ד דאפילו אם תמצי לומר דסברא זו הוי נמי מדאורייתא אפ"ה אתי שפיר הא דקיי"ל דספק ברכות להקל משום דלא שייך להחמיר דכיון דאסור לברך ברכה שאינה צריכה מש"ה ממילא אולה לה הך סברא ומאן טעמא גופא נמי אתי שפיר דבעל קרי על המזון אינו מברך לפניו דכיון דלא מחייב אלא מסברא והוא מונע עצמו משום כבוד השם אינו שייך הך סברא. ועוד דעל המזון מברך מיהו לאחריו אם כן אינו נהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כן נראה לי ועדיין צ"ע ועיין בקונטרס אחרון:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף טו עמוד א

תנן התם: חרש המדבר ואינו שומע - לא יתרום, ואם תרם - תרומתו תרומה. מאן תנא חרש המדבר ואינו שומע, דיעבד - אין, לכתחלה - לא? - אמר רב חסדא: רבי יוסי היא, דתנן: הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו - יצא, דברי רבי יהודה; רבי יוסי אומר: לא יצא. עד כאן לא קאמר רבי יוסי לא יצא - אלא גבי קריאת שמע דאורייתא, אבל תרומה - משום ברכה הוא, וברכה דרבנן, ולא בברכה תליא מילתא.

רש"י מסכת ברכות דף טו עמוד א ד"ה ברכה דרבנן

ברכה דרבנן היא - דאמור רבנן (פסחים דף ז', ב'): כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן.

שו"ת הר צבי¹ מילי דברכות סימן א - שתי הצעות להסבר רש"י:

עיי' בהגה' מהר"ץ חיות שתמה ע"ז וכן בדו"ח להגרע"א הרגיש בזה. והוא תירץ דרש"י דיוקא דלישנא דגמרא קשיתיה, דמשמע דאי ס"ד דברכה דאורייתא היה הדין נותן דאין תרומתו תרומה ולמה תהא חסרון ברכה עכוב להפרשה, ולזה אומר רש"י דברכה צריך עובר לעשייתו, ולפיכך **אם חיוב ברכה היה דאורייתא הייתה מעכבת את ההפרשה דתחילת עשיית המצוה נעשה שלא כהוגן**, משא"כ אם היה מברך אח"כ לא היה שייך כלל לומר שבשביל חסרון ברכה לא תחול ההפרשה, ע"כ.

ולע"ד קשה לומר דרש"י נתכוין לתרץ ולהסביר משמעותו של דיוק זה שאינו נוגע כ"כ לתירוצו הגמרא...
...ובפשטות נראה דרש"י לא נתכוון אלא להביא מקור חיוב ברכת המצות בגמרא דידן, ודרכו של רש"י להביא סיום המאמר כמו שהוא אף שאינו נוגע לכאן...

שו"ת הר צבי מילי דברכות סימן א (היחס בין התלמודים):

ב. הנה נתבאר דשיטת תלמודא דידן הוא דברכות דרבנן אבל בירושלמי (ברכות פ"ו ה"א) כתב ומניין שכל המצות טעונות ברכה, ר' תנחומא ר"א ב"כ בשם ר"א ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה הקיש תורה למצוה מה תורה טעונה ברכה אף מצות טעונות ברכה, **ובפשוטו משמע דדרשה גמורה היא** מדפריך מנין שכל המצות טעונות ברכה ועל תקנתא דרבנן ל"ש כ"כ מניין ועוד דמייית לה מקראי דמשמע דכל עיקר דין חיוב ברכות מקרא ילפינן להו...
ג. ובזה בארתי לשון רש"י (פ' תבוא, פסוק יג) על הפסוק לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי דמפרש רש"י ולא שכחתי מלברךך על הפרשת מעשרות וע"ז העירו המזרחי והגור אריה דהרי ברכת המצות אינה אלא דרבנן והאיך ירמז הפסוק על הברכה שהיא מדרבנן אבל לפי האמור נראה שפיר, **דרש"י בפרוש החומש שיטת הירושלמי נקט, דברכת המצות דאורייתא**, וזה הוא דבר הרגיל ברש"י בפירושו החומש לפרש פשוטי המקראות אליבא דחד ואף על גב דלא קי"ל כוותיה...

שו"ת מהר"ם שיק² אורח חיים סימן כט

ולפענ"ד, הנה מבואר בבית יוסף סימן מ"ז [ד"ה וזו] דלנוסחא דמברכין 'על דברי תורה', כולל גם המצות. ואם כן נאמר, דכשם דילפינן מצות מתורה, ילפינן לגמרי, דכשם שבתורה להרבה פוסקים לא בעיא שילמוד לאלתר רק בברכת אהבה רבה, אבל לא בברכת התורה, הכי נמי כשמברך בשחר על התורה וכולל המצות עמה, שוב אינו צריך לברך מן התורה, אבל חכמים תיקנו דצריך לברך עובר לעשייתו...

פרי מגדים אורח חיים פתיחות פתיחה להלכות ברכות

טו. גרסינן בירושלמי... לכאורה משמע מזה דברכת המצות דין תורה הוה, מהיקשא דתורה, ונאמר דתורה ברכה שלה מן התורה כמו שכתב הפרי חדש בסימן מ"ז [אות א] בברכת התורה דהרמב"ן [בהוספותיו לספר המצות, עשה טו] ורשב"א בריש פרק שלשה שאכלו [ברכות מח, ב ד"ה הא דאפליגו] ובעל החינוך [מצוה תל] סברי דברכת התורה לפנינה דין תורה, וירושלמי הדין מסייע להו. א"כ מצות מהיקשא נפקא, נמי נימא דין תורה, ורק נהנין ושבת והודאה הוה דרבנן. אמנם צ"ע שלא הביא זה הפרי חדש ושאר פוסקים, **משמע דהיקשא אסמכתא, ומצות הוה דרבנן, ונפקא מינה בספק אם בירך...**

פני יהושע מסכת ברכות דף טו עמוד א

שם אבל תרומה משום ברכה וברכה דרבנן ולא בברכה תליא מילתא. נראה דלרווחא דמילתא מסיק הכי בחדא דאית ביה תרתי טעמי כיון דקושטא דמילתא הכי הוא דפשיטא לן במכילתין דברכות המצות אינן אלא מדרבנן, **אבל באמת אפילו אי הוי ברכת תרומה מדאורייתא ואינו יוצא לרבי יוסי בדיעבד אפ"ה מתוקמא שפיר מתני' דתרומה כרבי יוסי לענין דיעבד** דתרומה עצמה דתרומת החרש תרומה כיון דלאו בברכה תליא מילתא,

תלמידי רבינו יונה, ברכות מד (בדפי האלפס):

...כתב רב עמרם גאון ז"ל ומה שאמרו כל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן זהו בברכת המצות שמאחר שאומר וצונו צריך לברך לבורא תחלה על מה שצונו וקרבנו לעבודתו...

1 רבה של ירושלים, רבי צבי פסח פרנק נולד בקובנא, ליטא, בשנת ה"א תרל"ג (1873) ולמד בישיבות ליטא. בשנת ה"א תרנ"ג (1893), ר' צבי פסח עלה לא"י והמשיך את לימודיו בישיבות ירושלים. בשנת ה"א תרס"ז (1907) הוא מונה לדיין בבית הדין הגדול של ירושלים שישב בבית הכנסת החורבה, היה פעיל בהקמת משרת הרבנות הראשית לא"י, ודאג להזמין את ר' אברהם יצחק הכהן קוק לשמש רב ראשי אשכנזי ראשון.

2 רבי משה ב"ר יוסף שיק (מהר"ם שיק) נולד בשנת תקס"ז (1807) בהונגריה. למד בישיבת החתם סופר בפרשבורג.... היה מראשי הלוחמים נגד הרפורמים. נודע בעיקר בזכות ספרו שו"ת מהר"ם שיק שבו מעל לאלף תשובות בכל חלקי השו"ע, ...

ספר המספיק לעובדי השם³, ל:

...אם צריך לגדלו יתעלה, ולשבו על חסדיו שבצרכים הגשמיים, הנה מכל-שכן ועל אחת כמה וכמה, שיש לגדלו ולשבו על חסדיו שבצרכים הדתיים...

ירושלמי ברכות ט, ג:

...מצות אימת מברך עליהן רבי יוחנן אומר עובר לעשייתן. רב הונא אומר בשעת עשייתן. אתיא דרב הונא כשמואל דאמר רבי יוסי בי ר' בון בשם שמואל כל המצות טעונות ברכה בשעת עשייתן חוץ מתקיעה וטבילה. ויש אומרים קדושין בבעילה.

חידושי הריטב"א בסוגייתנו פסחים ז ע"ב, ד"ה "וכתב הרי"ט":

...וכתב הרי"ט ז"ל וטעם זה שאמרו חז"ל לברך על המצוה עובר לעשייתן כדי שיתקדש תחלה בברכה ויגלה ויודיע שהוא עושה אותה מפני מצות השי"ת, ועוד כי הברכות מעבודת הנפש וראוי להקדים עבודת הנפש למעשה שהיא עבודת הגוף.

ראבי"ה חלק ב - הלכות לולב סימן תרצא:

כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן. מפרש מורי רבי יצחק ברבי מרדכי מפי [רבינו] יב"א דהאי עובר לא בא למעט מלברך בשעה שמקיים המעשה, אם היא מצוה שיש בה שהות לברך בשעת עשייה, כגון מצות [ציצית] שמצותה [לישב בה] כל היום, אי נמי נטילת לולב שהיו נוטלין אותו כל היום, או ישיבת סוכה שמצותה לישיב בה כל היום, וכיוצא בהם הרבה. שאין צריך [לברך על הציצית] בתחלה קודם שנתעטף, דאפילו בשעה שמתעטף [יכול לברך], וכן רוב בני אדם עושים [כ]שמתחילין להתעטף ולהניח על הראש מברכין, וכן בלולב וסוכה לאחר שנטל וישב. והאי עובר לא בא למעט אלא שאין מברכין לאחר קיום המצוה. ובאותן מצות שאין שהות בהם לברך בשעת עשיית המצוה, כמו מילה ושחיטה ותקיעה, שמילה בשעה קלה היא נגמרת [וכן שחיטה, ותקיעה אי אפשר לברך בשעת עשייה, מברכין קודם עשייתן]. ואני אומר דליתא...

הגרי"ד רשימת שיעורים סוכה לט ע"א:

...מסתבר כי בזה פליגי ר' יוחנן ור' הונא בירושלמי. לר' יוחנן דומה ברכת המצות לברכת הנהנין - כי הברכה מתירה את המצוה למי שעושה אותה, לפיכך מברכין ברכת מצוה עובר לעשייתן. ברם לרב הונא ברכת מצוה היא ברכת שבה בלבד, משום כך אין קפידא לברך אותה לפני המצוה, ויכולים לברך אותה גם בשעת מעשה המצוה. (רשימות שיעורים לסוכה ל"ט, ע"א)

ספר אור זרוע חלק ב - הלכות סוכה סימן שיג

...מיהו אמת הוא דלבתר דנפק ביה מברך כדמוכח פ"ק דפסחים דפליגי בעל ביעור חמץ דמר סבר לשעבר משמע ומ"ס להבא נמי משמע ופריך מהעושה לולב לעצמו דקתני נטלו לצאת בו אומר על נטילת לולב וקשיא למ"ד דמברך לבער ומשני שאני התם דבעידנא דאגביה נפק ביה ופריך לצאת יצא בו מבעי ליה ומשני משום דקבעי למיתני סיפא לישב בה תנא נמי רישא לצאת בו וצ"ל ע"כ הואיל והמצוה לא גמרה עדיין דבעי ניענוע שפיר מברך אף לאחר שנטלו ועוד כדאמר' סוף פרקין מנהגן של אנשי ירושלים' אדם יוצא מביתו ולולבו בידו נכנס לבית הכנסת ולולבו בידו קורא ק"ש לולבו בידו אף על פי שכל אלו הדברים [אין מעכבין] מ"מ [הואיל] ויש בדבר מצוה מן המחובר/המובחר/חשיב כעובר לעשייתן

שו"ת בית הלוי חלק ב סימן יד

והיותר נראה בדעתם דהנה הרא"ש כתב בחולין פרק כסוי הדם וז"ל כתב בה"ג שמכסה תחילה ואח"כ מברך ואף על גב דכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן ה"מ בתחילת המצוה אבל זו סיוע המצוה ובאמצע מצוה אין ראוי לברך הלכך מברך על השחיטה קודם התחלת המצוה ועל כסויו אחר גמר המצוה וכו' ע"ז הרא"ש דהעולם לא נהגו כן דחשיבה כיסוי מצוה בפני עצמה ולא סיוע לשחיטה הרי דכתב בה"ג דאין לברך באמצע המצוה רק או בהתחלה או בסוף ומשו"ה ס"ל להא"ו והג"א דכיון דנהגו ליטול קודם הברכה משום סברא דאין ידיו נקיות ממילא אין לברך עד אחר ניגוב קודם ניגוב הא הוי באמצע המצוה:

רמב"ם הלכות ברכות פרק יא:

הלכה ה - ו: העושה מצוה ולא בירך, אם מצוה שעדיין עשייתה קיימת מברך אחר עשייה ואם דבר שעבר הוא אינו מברך, כיצד הרי שנתעטף בציצית או שלבש תפילין או ישיב בסוכה ולא בירך תחלה חוזר ומברך אחר שנתעטף אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית, וכן מברך אחר שלבש להניח תפילין, ואחר שישב לישב בסוכה וכן כל כיוצא באלו. אבל אם שחט בלא ברכה אינו חוזר אחר שחיטה ומברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה, וכן אם כסה בלא ברכה או הפריש תרומה ומעשרות או שטבל ולא בירך אינו חוזר ומברך אחר עשייה וכן כל כיוצא בזה.

ספר אור זרוע חלק א - הלכות קריאת שמע סימן כה

למדנו מכאן דכל היכא שלא בירך קודם המצוה מברך לאחר כן ויוצא ידי ברכה וראיה לדבר טבילת גר שמברך אחר טבילה משום גברא דלא חזי לא מצי לברך קודם לכן ה"ה לשבח דלא אפשר ל' לברך כבר עובר לעשייתה שמברך לאחר כך.

רמב"ם הלכות אישות פרק ג הלכה כג

כל המקדש אשה בין על ידי עצמו בין על ידי שליח צריך לברך ס קודם הקידושין הוא או שלוחו ואחר כך מקדש כדרך שמברכין קודם כל המצות, ואם קידש ולא בירך לא יברך אחר הקידושין שזו ברכה לבטלה, מה שנעשה כבר נעשה. +/השגת הראב"ד/ צריך לברך קודם קדושין או הוא או שלוחו ואחר כך מקדש. א"א אין אנו אומרים כן אלא מקדש ואחר כך מברך והטעם מפני שהדבר תלוי בדעת אחרים שאם תמשך האשה ולא תרצה לקבל הרי הברכה לבטלה, וזה הטעם לברכת האב שמברך להכניסו בביתו של אברהם אבינו. +

3 רבי אברהם בן הרמב"ם נולד בשנת ד"א תתקמ"ו (1186) בקהיר ונפטר שם בשנת ד"א תתקצ"ז (1237). כבנו וכיורשו של הרמב"ם המפורסם, כאביו, הצטיין ר' אברהם בתלמוד, בפילוסופיה, במדע ובמיוחד ברפואה, ועבד כרופא בבית החולים הקהירי. ר' אברהם הגן על שיטתו הפילוסופית של אביו כנגד התקפות מתנגדי אביו...